

A. GUDMANIAN

ACHIEVEMENT AND THEORIES OF ARTISTIC TRANSLATION AS RESULT OF PRODUCTIVE OF TRANSLATING INHERITANCE

The article highlights the main directions of theory of literary translation development, which acts as a result of translators' practical activity of classical times. Progressive advance of translation theory from classical linguistic theory of translation in light of Translation Studies linguoculturological translation direction, Raymond van den Broek's descriptive approach to Gilles Deleuze's cognitive model of translation is specified as of primary importance. Each of presented theories is indicated to have contributed greatly to the scientific progress of translation theory overall and literary translation in particular.

Key words: literal interpretation, free interpretation, otherness, foreignization, cognitive model of translation.

УДК 81'255.2(045)

Галина ЄНЧЕВА, Єлизавета ФІРЦОВА

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ДЕФОРМАЦІЇ У ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ

У статті проаналізовано перекладацькі трансформації та деформації щодо перекладу українською мовою власних назв та значущих імен художнього твору, на матеріалі роману жанру фентезі англійського письменника Дж. Р. Р. Толкіна. Встановлено, що власні імена у творі використовуються з номінативною і характеристичною функцією і позиціонуються автором як один з головних стилістичних засобів, що зумовлює необхідність доперекладацького аналізу і уважного вибору методу формування відповідників онімів. Визначено основні способи та прийоми задля формування відповідників імен художнього твору в українському перекладі. Виконано контрастивний контекстуальний аналіз авторських онімів в тексті мови оригіналу і текстах мови перекладу. Виокремлено приклади непередачі/зміни, деформації інформації, яка міститься в імені власному, при художньому перекладі з англійської українською мовою.

Ключові слова: власні назви, значущі імена, перекладацькі трансформації, деформації, художній переклад, методи формування відповідників онімів.

Проблематика та актуальність дослідження. Художній твір – це відображення колективної картини світу певної етнокультурної спільноти, пропущеної крізь призму індивідуального сприйняття автора. Авторські оніми входять до складу чинників, які формують ідіостиль письменника, розкривають сутність персонажа, виступають підґрунтям для формування системи імпліцитних та експліцитних зв'язків між персонажами. У літературному творі власні імена виконують важливу роль в утворенні семантичної композиції художнього тексту поряд з іншими стилістичними засобами [1].

Вирішення деяких питань відтворення онімної лексики запропоновано у працях Д. І. Єрмоловича, В. С. Виноградова, С. Влахова і С. Флоріна, М. К. Гарбовського, А. Г. Гудманяна, В. І. Карабана, Т. Р. Кияка, І. В. Корунця та ін. Імена власні як явище художнього мовлення та частина авторського стилю письменника завжди привертали увагу українських та зарубіжних лінгвістів та перекладачів.

Мета статті – описати ключові способи відтворення онімів художнього твору та вказати на прийоми формування відповідників авторської лексики для перекладу роману Дж. Р. Р. Толкіна «The Lord of the Rings». Аналіз виконано на матеріалі українських перекладів роману А. Немірової [9], О. Фешовець [11] та К. Оніщук [10].

У розглянутому циклі суттєвою частиною авторської стилістики виступає антропонімічна система, яка позиціонується письменником в якості художнього засобу. Антропонімічний простір роману також багатомірний: основу його складає реальний антропонімікон, утворений за моделями, відомими в мові. Однак, за цією реальністю стоїть й інший антропонімічний світ, що відкривається уважному читачеві. В цьому і полягає специфіка антропонімікона Дж. Р. Р. Толкіна, що дозволяє одночасно відобразити і реальний, існуючий світ, і фантастичний, вигаданий. З метою описання особливостей відтворення власних назв та значущих імен художнього твору за основу взято загальні класифікації С. Влахова, С. Флоріна [3] та Д. Єрмоловича [4]. Унаслідок цього виокремлено

такі способи відтворення онімів Дж. Р. Р. Толкіна українською мовою.

У міжмовній комунікації важливу роль відіграє принцип збереження оригінальної графічної (тобто письмової) форми імені власного. Метод, за допомогою якого реалізується названий принцип, – *метод прямого перенесення графічної форми* імені власного без змін з тексту однієї мови в текст іншої мови. Цей метод частіше за все використовується, коли мови мають спільну графічну основу писемності. Це полегшує читання і дозволяє легко орієнтуватися в будь-яких писемних джерелах.

Цікавим з точки зору інтерпретації як авторського задуму, так і використовуваних ним віртуальних власних назв є ім'я *Merry*, скорочення від *Meriadoc*. Означена вище пара імен *Merry* – *Meriadoc* отримала пояснення і в розлогіх коментарях автора. Цитату для кращого розуміння ситуації, що склалася з обома українськими перекладами роману, ми наведемо в оригіналі: «*Only one personal name has been altered in this way. Meriadoc was chosen to fit the fact that this character's shortened name, Kali, meant in Westron 'jolly, gay', though it was actually an abbreviation of the now unmeaning Buckland name Kalimac*» [14:36].

І ось, як цей самий фрагмент виглядає в перекладі: «*Але тільки одне власне ім'я було змінено в такий спосіб. Ім'я Меріадок для героя було підібране так, аби його скорочений варіант – Кали – означав „веселий, радісний”, хоча насправді воно було скороченням тепер уже беззмістовного цаповинського імені Калимак*» [9:440]. Україномовному читачеві залишається незрозумілим, де, власне, проявляється заявлена прозора семантика «веселий, радісний», адже англ. *Merry*, «веселий, радісний; пожвавлений; святковий», у перекладі лишається транскрибованим.

Принцип графічної подібності також орієнтований на письмову форму оригінального імені власного, однак передбачає використання графічних знаків тільки мови перекладу. Реалізацією такого підходу є метод транслітерації.

Наприклад, у творі Дж. Р. Р. Толкіна «Володар перснів» ім'я *Éomer* залишається *Еомер* українською мовою:

«And he beheld with the sight that was given to him all that had befallen; and when Éomer rode out from the forefront of his battle and stood beside those who lay upon the field, he sighed, and he cast his cloak about

him again, and went from the walls.» [14:149] – «Звідтіля він побачив, як **Еомер** схилився над нерухомими тілами, що лежали на землі. Гандальф зітхнув, загорнувся у свій сірий плащ і неквапно повернувся до саду.» [9:117].

На увагу заслуговує ім'я *Gandalf*. Його має один із головних персонажів роману, чарівник і мудрець. Це ім'я – алюзія на літературну пам'ятку раннього Середньовіччя «Старшу Едду», в одній із пісень котрої («Віщуванні вельвів») воно згадане в переліку імен цвергів (могутніх карликів) [12]. Більша частина цих імен свідомо використана Дж. Р. Р. Толкіном у «Володарі пернів». У перекладеному українською мовою творі маємо *Гандальф* (А. Немірова) і *Гандалф* (О. Фешовець). На нашу думку, переклад має уникати англізації і зберігати подібну алюзію в усіх тонкощах.

Метод *морфологічної модифікації*, зазвичай доповнює транслітерацію основи імені [1]. При утворенні формального відповідника нерідко виникає потреба в його додатковій адаптації до морфологічної системи приймаючої мови. Зокрема, це виявляється у додаванні закінчень жіночого роду до жіночих імен, які в оригіналі закінчуються на приголосний.

Наприклад, у реченні «*Wood was piled under it, and high all about it, and all was drenched with oil, even the garments of **Faramir** and the coverlets; but as yet no fire had been set to the fuel.*» [14:144] – «Навколо саркофага громадилися сухі гілки, обліті олією; олією був просочений також і одяг **Фарамира**, і ковдра. Багаття було готове» [9:114].

Цей метод перекладу вживається для передачі прізвищ героїв роману: *Tooks* – Туки (мін. час від *take* – брати) та *Brandybucks* – Брендібоки (*brandy* – бренді, *buck* – кошик). Інші прізвища було по суті вилучено, оскільки поданий ряд гобітських родин відтворено українською мовою, вочевидь, довільно, оскільки вони не співпадають з англійськими ні за значенням, ні за формою, тобто А. Немірова утворила лексеми, які на її думку відповідають традиції утворення прізвищ напівросликів. Тим не менш, такий варіант можна вважати допустимим, оскільки прагматику вислову збережено.

Семантична експлікація [4]. Це додаткове пояснення оніма або реалії, якого не має в оригіналі. Прикладом такого перекладу в українському тексті є: «*He began to suspect even old **Butterbur**'s fat*

face of concealing dark designs.» [14:214] – «Він почав підозрювати, що навіть за **тлустим** обличчям пана **Кремени** ховалися темні замисли.» [11:175]; «Він уже почав підозрювати, що навіть **лискуча** пика старого **Барбариса** приховує підступні задуми» [9:175].

Вжите в оригіналі власне ім'я задумувалося як значуще. Хоча слово *Butter* у такій якості використовується як самостійно, так і в сполученнях – за походженням географічними назвами – на кшталт *Butterfield*. В оповіді вони зазнали змін у контексті ботанічної природи імен мешканців *Bree* – і так вийшло прізвище *Butterbur*, назва рослини кремени (*Petasites vulgaris*, також *підбіл*, *мачушник*, *маточник*, *ронник*). Щодо перекладу цього імені автор радив: «Якщо у загальноживаній назві цієї рослини наявний корінь зі значенням «масло» – тим краще. Якщо ні, то можна взяти будь-яку іншу рослину, назва котрого містить корінь «масло» [...], або ж просто соковиту та м'ясисту рослину. Кремена – м'ясиста, з важкою голівкою квітки на товстому стеблі і з дуже великим листям. Варіант *Барбарис* нам видається вкрай невдалим, оскільки означає колючий гіллястий кущ із дрібним листям, що суперечить авторським настановам та мотивації у використанні саме такого імені власного, а не іншого [8].

Калькування це буквальный змістовий переклад оніма або реалії з метою максимального збереження їхньої оригінальної семантики [3]. Внутрішня форма є джерелом потенційних асоціативних сем, які можуть актуалізуватися в комунікативному контексті. У цьому випадку відтворення характеристичних імен передача лише зовнішньої форми мовою перекладу може привести до втрати прагматичних компонентів значення імені, релевантних для комунікації.

Old Forest – Старий Ліс. Переклад коректний, тим паче, що відповідає вимогам автора [15]. Проте цікаво, що в О. Фешовецькій назві відповідає «Праліс» [11:120]. Це яскравий приклад неочевидного перекладу, при якому перекладачу у цільовій мові вдається віднайти ситуативно-денотативний еквівалент із значенням, компоненти якого відповідають сумі значень неоднослівного фрагменту-висловлювання мовою оригіналу («Праліс – незайманий, предко-вічний, густий ліс»). Неочевидний переклад не можна назвати обов'язковим, але у разі своєї появи він

свідчить про високий рівень володіння перекладачем ресурсами цільової мови.

«*As they prepared for sleep in the inn at Bree, darkness lay on Buckland; a mist strayed in the dells and along the river-bank.*» [14:232] – «Поки гобіти влягалися спати в заїзді в Брі, **Цаніє Край** огорнула темрява; туман піднімався видолінками та понад руслом ріки.» [11:190]; «Коли мандрівники лягали спати у бригорському заїзді, **Забоччя** вже спало. Понад лощинами й ложем річки здіймався туман; [...]» [9:189]. Традиційно почнемо з власної назви. Власна назва *Buckland* (як і в безпосередньо пов'язаних із нею прізвищах *Brandybucks*, *Oldbucks*) містить корінь *buck*, похідний від д.-англ. *bucc*, «самець лані, козулі», або *bucca*, «цап», і підлягає перекладу. Водночас це є реальний, відносно поширений англійський топонім зі значенням «території, відписаної церкві у володіння» [59:57], що перегукується з контекстом роману. Різні перекладачі починають його тлумачити по-різному: О. Фешовець виконує калькування, а А. Немірова вдається до гібридного варіанта *Забоччя*, очевидно, утвореного від *бік* (у значенні «сторона») і покликаного бодай частково нагадувати фонетичну структуру оригінала (*бік* – *buck*).

Калькування активізує національні мовні засоби, проте нехтує національним і культурним колоритом оригіналу

Змішаний метод, уведений М. Бережною [1], залежить від компонентів імені. Цей метод використовується коли ім'я персонажа складається з двох і більше частин, які передаються різними методами. Такий метод перекладу антропонімів є одним з поширених і використовується, як правило, для передачі характеристичних імен і прізвиськ. *Bagginses* – *Торбинси*, *Boffins* – *Мудрінси* (від *boffin* – учений, розумний), *Burrowses* – *Копайнори* (*burrow* – нора) – у цих випадках вдалося передати значення власних назв. Розглянемо найцікавіші випадки.

Незрозумілим є підхід А. Немірової і перекладу власного імені *Pippin* як *Пін*. Адже укр. відповідник втрачає компоненти прагматичного значення. Так, його повна форма – *Peregrine* (лат. *peregrinus* – «мандрівник» [9: 285]), а димінутивом від *Peregrine* виступає *Pippin* – ім'я кількох франкських королів, напр., Піппіна *Короткого*, тобто зменшувальною формою найменшого за віком і зростом персонажів є ім'я могутнього середньовічного монарха, про що Дж. Р. Р. Толкін (як фахівець) не міг не знати.

У А. Немірової серед власних назв неодноразово трапляються незрозумілі відповідники, що прямо порушують авторські настанови про переклад імен і спотворюють прямий і прихований смисли роману. Так, напр., *Prince Imrahil* перетворюється на *Имраеля*. І це при тому, що у світі Дж. Р. Р. Толкіна ці назви не беззмістовні: *Hama* – із д.-англ. *ham*, «дім, будинок, оселя» – логічне ім'я королівського брамника [14:401], а *Baran* – складова топоніма *Dol Baran*, що з вигаданої ельфійської мови синдарин перекладається як «лиса гора». У А. Немірової перше перетворюється на *Гамана*, «шкіряна сумочка для грошей» [9:24], а друге взагалі опускається.

Цілковито переосмислено ім'я коня *Shadowfax* – *Тінебор* (слід розуміти, очевидно, як «той, що боре [переганяє] [власну] тінь»). Вжита словоформа – модернізація д.-англ. лексеми і складного для вимови прізвиська коня *Sceadufaех*, яке Дж. Р. Р. Толкін «осучаснює» до варіанта *Shadowfax*, хоча слова *fax* (д.-англ. *faех* – «волося, грива») в сучасній англійській мові не існує.

Схожих трансформацій зазнають інші власні назви тексту оригіналу: *Greg-hama*, *Wurm-tunga*, *Samwis i Hámfoest*, що в результаті виглядають як *Greyhame*, *Wormtongue*, *Samwise i Hamfast*. Цікавий сам факт збігу перекладацьких рішень при великому розмаїтті можливостей інтерпретувати це слово. Пор. у рос. перекладах: *Беллазор*, *Быстрокрыл*, *Верный*, *Ночиветр*, *Обгоняющий Тень*, *Светозар*, *Серосвет*, *Скадуфакс*, *Сполох*, *Тенебор*.

Накидає свої прагматичні смисли і спосіб транслітерації власних назв *Faramir* і *Boromir*, обраний укр. перекладачами. Згідно з т. зв. «правилом дев'ятки», вони мали б передаватися через українську букву *i* – *Фарамір*, *Боромір*. Однак вибір відбувається на користь букви *и*. Освічений реципієнт, якому відоме це правило, не виключено, запідозрить невідповідність цього кроку і може почати пошук захованих смислів, зупинившись, напр., на слові *мир* як складовому цих імен (порівняй ім'я *Володимир*, що асоціюється зі словом *мир*). Тим часом як за толкінівським задумом, обидва імені є ельфійськими і мають викликати неслов'янські асоціації.

Висновок. Найхарактернішою ознакою циклу Дж. Р. Р. Толкіна «Володар пернів» є використання характеристичних імен персонажів. У текстах перекладів бачимо

використання майже однакових перекладацьких трансформацій: в українському перекладі переважає використання формальних методів передачі імен персонажів, причому і для характеристичних, і для нехарактеристичних імен. Основними методами формування відповідників є транскрипція, транслітерація, морфологічна модифікація. З аналізу перекладів робимо висновок: перекладачі обирають стратегію, орієнтовану на текст оригіналу; зберігають зовнішню форму імені, навіть коли це означає, що читач перекладу матиме незручності у вимові імені і/чи не зрозуміє алюзії, гри слів чи змісту, прихованого за формою імені. Зберегти всі значення, властиві оніму в оригіналі, як правило, не можливо, що зумовлює часткову чи повну втрату/заміну авторської інформації перекладацькою. Найбільше втрат інформації при передачі оказіональних імен відбувається через відмову перекладачів від калькування імені і вибору в якості відповідника транскрибованої форми оніма.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бережна М. В. Ономастикон романів Дж. К. Ролінг циклу «Гаррі Поттер» в українському та російському перекладах: автореф. дис.... канд. філол. наук: спец. 10.02.16 «Перекладознавство» / М. В. Бережна. – К., 2009. – 20 с.
2. Бережна М. В. Тринадцять етапів перекладу власних імен та назв / М. В. Бережна // Вісник Сумського держ. ун-ту. – 2007. – С. 62–67. – (Серія : Філологія ; № 1 ; Т. 2).
3. Влахов С. И. Непереводимость в переводе. – Изд. 3-е, испр. и доп. / С. И. Влахов, С. П. Флорин. – М. : «Р. Валент», 2006. – 448 с.
4. Ермолович Д. И. Имена собственные. Теория и практика межъязыковой передачи на стыке языков и культур / Д. И. Ермолович. – М. : Валент, 2005. – 416 с.
5. Зорівчак Р. П. Український художній переклад і буття нації / Р. П. Зорівчак // Чужомовне письменство по сторінках західноєвропейської періодики (1914 – 1939). – Львів, 2003. – С. 13.
6. Новичков А. А. Ономастическое пространство англоязычных произведений фэнтези и способы его передачи на русский язык: автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.20

«Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / А. А. Новичков. – Северодвинск, 2013. – 26 с.

7. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Н. В. Подольская. – М. : Наука, 1988. – 187 с.

8. Стасюк Б. Часткові еквіваленти у відтворенні англomовних художніх текстів в українському перекладі (на матеріалі романів Дж. Р. Р. Толкіна «The Lord of the Rings» і У. К. Ле Гуїн «A Wizard of Earthsea»): дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.16 «Перекладознавство» / Б. Стасюк. – К., 2011. – 226 с.

9. Толкієн Дж. Р. Р. Володар Перснів. Трилогія. Кн. 1–3 / Дж. Р. Р. Толкієн. Перекл. з англ. А. В. Немірової. – Харків: Фоліо, 2003. – Кн. 1: 429 с.; Кн. 2: 319 с.; Кн. 3: 398 с.

10. Толкін Дж. Р. Р. Володар Перснів. У 3-х частинах / Дж. Р. Р. Толкін. Перекл. з англ. К. Оніщук. Перекл. віршів і літ. ред. Н. Федорака. – Львів : Астролябія, 2013. – Ч. 1: 704 с.; Ч. 2: 576 с.; Ч. 3: 704 с.

11. Толкін Дж. Р. Р. Володар Перстенів / Дж. Р. Р. Толкін. Перекл. з англ. О. Фешовець. – Львів : Астролябія, 2006. – 1088 с.

12. Толкін Дж. Р. Р. Руководство по переводу имен собственных из «Властелина Колец», <http://www.kulichki.com/tolkien/cabinet/guide/guide>.

13. Толкін Дж. Р. Р. Володар перснів : Трилогія / З англійської переказав О. М. Мокровольський. – К. : Школа, 2000. – Ч. 1. – 398 с.

14. Tolkien J. R. R. The Lord of the Rings. Parts 1–3 / J. R. R. Tolkien. – New York : Ballantine Books, 2006. – Part 1: 462 p.; Part 2: 402 p.; Part 3: 494 p.

15. Фадеева О. Роль толкієнізмів у реалізації мовних функцій: перекладознавчий аспект / О. Фадеева, М. Адаменко // Теоретична і дидактична філологія. – Вип. 13. – Переяслав-Хмельницький: ФОП Лукашевич, 2012. – 332 с. – С. 291 – 296.

16. О. І. Про мову і переклад / О. Чередниченко. – К.: Либідь, 2007. – 248 с.

Г. ЕНЧЕВА, Е. ФИРСОВА

ПЕРЕВОДЧЕСКИЕ ТРАНСФОРМАЦИИ И ДЕФОРМАЦИИ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ПЕРЕВОДЕ

В статье проанализированы переводческие трансформации и деформации относительно перевода на украинский язык имен собственных и значимых имен художественного произведения, на материале роману жанра фэнтези английского писателя Дж. Р. Р. Толкина. Показано, что имена собственные в произведении используются с назывательной и характеристической функцией и позиционируются автором как одно из главных стилистических средств, что предопределяет необходимость допереводческого анализа и внимательного выбора метода формирования соответствий. Определенно основные способы и приемы для формирования соответствий имен художественного произведения в украинском переводе. Выполнено контрастивный контекстуальный анализ авторских онимов в тексте языка оригинала и текста языка перевода. Выделены примеры непередачи/изменения, деформации информации, которая содержится в имени собственном, при художественном переводе из английского языка на украинский.

Ключевые слова: имена собственные, значимые имена, переводческие трансформации, деформации, художественный перевод.

G. ENCHEVA, E. FIRSOVA

TRANSFORMATIONS AND DEFORMATIONS IN LITERARY-ARTISTIC TRANSLATION

The proposed paper highlights peculiarities of rendering charactonyms from J. R. R. Tolkien's «The Lord of the Rings» book into Ukrainian. Proper names are an essential part of J. R. R. Tolkien's style: their contextualization identifies and characterizes the personages. In this essay, we have studied examples of J. R. R. Tolkien's extraordinary creations of names in the The Lord of the Rings book and how translators have decoded and recoded these names in the translation process. J. R. R. Tolkien's names are full of hidden meanings and playful references to literature, history and legends and consists of the names of hobbits, elves, goblins, trolls. For this reason the translator's options are dictated not merely by the knowledge of the language, but require a meticulous pre-translation analysis with the focus on sociocultural component. Thus, the *main aim of the present paper* is to analyze the translation strategies that are applied for the translation of proper names in the The Lord of the Rings

book translated into Ukrainian trying to find out the ways how to deal with these items and to highlight some tendencies that could be useful for any translator.

It is possible to formulate some of the basic problems, rising before translators of «fantasy». Such texts are full of realia referring to the semantic field of the magic. Among the specific difficulties appearing in the process of translation one may distinguish: lacunae in the national systems of fantastical images; realia and realia-neologisms, based on allusions and associations in these systems; quasy-proper names, that is the names, invented by an author for naming the objects which do not exist in reality.

Author innovative lexical units appear in the language in the following ways: 1) by means of word composition – a word formed from two existing words or combining forms. 2) by means of word building derivation – the coining of new words from existing in the language morphemes according to known models; 3) by means of semantic derivation, that is, when the existing word gains a new, secondary meaning. 4) by means of borrowing from other languages or subsystems of the language: a dialect, popular languages, jargons.

Ways of solving the above-mentioned problems are seen in employing transformations. In the process of translating author proper names a translator may resort to lexical transformations: transcription, transliteration, loan translation, functional substitutions. Transcription and transliteration are often combined in the process of translation. The second place is taken by loan translation. This is because the elements of the words are comprehensible and may be easily translated. The third place is shared by mixed translation. Means of author proper names translation are predetermined with character of the text; the importance of it in the context; nature of author neologisms; the expected readership.

Hence, as the text under study belongs to high fantasy genre, the translator, dealing with the author proper names, has taken into account the author's comments, purport and the context. The research explores the major factors influencing the translator's options in Ukrainian texts. It turns out that the losses of information are caused not so much by the linguistic and cultural differences as by the conscious orientation of the translator towards the stylistic norms of the recipient's discourse. The audience design is of crucial importance in Ukrainian translations. The paper presents the comparative contextual analysis of the proper names in the original text and their rendered variants in the Ukrainian translations. There were established the basic types of the information loss/change taken place while translating original proper names into Ukrainian.

Key words: proper names, charactonyms, ransformations, deformations, literary-artistic translation.

УДК 81'1

Анатолій ЗАГНІТКО

МОВНА ОСОБИСТІТЬ В ЕПІСТОЛЯРНМУ ДИСКУРСІ: ТИПОЛОГІЯ ЛІНГВОІНДИВІДУАЦІЙ І ЛІНГВОІНДИВІДУАЛІЗАЦІЙ

У статті на матеріалі 265 листів Юрія Шевельова, адресованих до Олекси Ізарського, схарактеризовано основні комунікативні стратегії й комунікативні тактики, з-поміж яких особливо навантаженими постають: комунікативні стратегії природності, експресивності, активізації діалогу, інтертекстуальності, що корелюють з фатичною, конативною, етикетною та когнітивною функціями. Для епістолярно-дискурсивної Юрія Шевельова визначальним є комунікативним такт і шанобливе ставлення до адресата. Комунікативні стратегії й тактики виступають похідними лінгвоіндивідуацій і лінгвоіндивідуалізацій. Досліджувана епістолярно-дискурсивна практика належить до внутрішніх лінгвоіндивідуацій з максимальним простором лінгвоіндивідуалізацій, що корелюють з лінгвосоціальним, лінгвотериторіальним, лінгвокорпоративним, лінгвокультурним портретами Юрія Шевельова.

Ключові слова: мовна особистість, лінгвоіндивідуація, лінгвоіндивідуалізація, комунікативна стратегія, комунікативна тактика, фатина функція, етикетна функція.

Мовна особистість у її цілісності може бути пізнана через простеження особливостей її самовияву та послідовної ідентифікації в текстах, з яких прозорими постають різні дискурсивні практики, що в цілісності становлять множинність. В останній легко встановити різні силові площини й активне навантаження тих чи тих дискурсивних практик у відповідні періоди життя, водночас їх суцільне обстеження вияскравлює особливості індивідуалізації особистості. Тому актуальним є питання визначення загального обсягу персонологічних текстів для вичерпного студювання, оскільки в них легко з'ясувати особливості використання одиниць усіх структурних рівнів мови і водночас визначити закономірності реалізації такої особистості в мові, її життя в ній, співвіднести використовувані мовні ресурси з національно-мовною практикою в різних її виявах.

Від часу з'яви терміна *мовна особистість* у працях основоположника неогумбольтіанства Й.Л. Вайсгербера